

Kaynak Gösterimi: Özkan, G., Cem, S. (2023). Hürriyet Gazetesindeki Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümü İle Analizi. Egemia Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi, (13), 45-69.

Araştırma Makalesi (Research Article)

Gökhan ÖZKAN¹

Orcid No: 0000-0002-7429-5994

Sırrı CEM²

Orcid No: 0000-0003-3751-4841

¹Yüksek Lisans Öğrencisi, Ege Üniversitesi.

²Doktora Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi.

sorumlu yazar: gokhan.ozkan@ege.edu.tr

Anahtar Sözcükler:

Söylem, Medya Söylemi, Eleştirel Söylem Çözümü, Metinsel Üst İşlev, Hürriyet Gazetesi.

Keywords:

Discourse, Media Discourse, Critical Discourse Analysis, Textual Metafunction, Hürriyet News.

DOI: 10.56075/egemiadergisi.1293962

Egemia, 2023, 13: 45-69

Hürriyet Gazetesindeki Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümü İle Analizi

Critical Discourse Analysis Of Hurriyet News Of Violence Against Women

Alınış (Received): 08.05.2023

Kabul (Accepted): 21.06.2023

ÖZ

Toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda yapılan haber söylemleri, kadınlara, erkeklere bağımlı roller atfedilmesine ve kadına yönelik şiddetin artmasının yanı sıra ataerkil düzenin de pekiştirilmesine neden olmaktadır. Kitle iletişim araçlarından anaakım medyanın egemen ideolojileri yeniden üretmesi ve bu anlayışı sürdürmesi uzun yıllardır çalışılan bir konudur. Bu çalışmada Hürriyet gazetesinde kadın cinayetlerine ilişkin çevrimiçi haber metinlerinin Van Dijk'ın eleştirel söylem çözümü ile yorumlanması amaçlanmıştır. Nitel araştırma özelliğindeki bu çalışmada, Halliday'ın Dizgeci İşlevsel Dilbilgisi Kuramı kapsamındaki metinsel üst işlev metodolojisi kullanılmıştır. Çalışmanın amacına uygun olarak eleştirel söylem çözümü ile haber metinlerinin bilişsel, söylemsel ve toplumsal bileşenleri ele alınmış, metinsel üst işlev analizi ile cümle yapıları tematik olarak incelenmiştir. Araştırmada kullanılan veriler, "http://anitsayac.com" adresinden elde edilmiş ve bu veri tabanında 4 Nisan 2022 ve 28 Nisan 2022 tarihleri arasındaki haberler analize dahil edilmiştir. Çalışma bulgularına göre, eleştirel söylem analizi sonucunda bazı haber metinlerinde söylemsel, bilişsel ve toplumsal açılardan haberlerin yan anlamlar taşıdığı tespit edilmiştir. Ayrıca cinsiyetçi roller haberlerin diline yansımış, şiddetin haber metinlerine aktarım biçimi ve gereklendirilmesi kadınların aleyhinde yapılmıştır.

ABSTRACT

Media text discourses which are created through gender roles cause women to be attributed dependent roles to men and increase violence against women as well as reinforce the patriarchal order. The reproduction of the dominant ideologies and the maintenance of this approach by the mainstream media is a subject that has been studied for many years. The purpose of this study is to interpret the online news texts about femicides in Hürriyet Newspaper with Van Dijk's critical discourse analysis. In this qualitative research, Halliday's textual metafunction methodology within the scope of Systematic Functional Grammar Theory was used. Cognitive, discursive and social components of media texts were discussed with critical discourse analysis, and sentence structures were examined thematically with textual metafunctional analysis. The data were accessed from "http://anitsayac.com" database and the news between April 4, 2022 and April 28, 2022 were included in the analysis. Findings from critical discourse analysis determined that in certain news texts, the news has connotations in terms of discursive, cognitive and social aspects. Moreover, gender roles are reflected in the language of the news, the way of reporting and justification of violence is conveyed against women.

GİRİŞ

Dilin kullanımı ve anlamın oluşmasında bağlamın (context) önemi söylemle anlaşılmaktadır. Genel olarak söylem, yazılı ve sözlü dil kullanımının getirdiği toplumsal bir pratiktir. Söylem, sosyal teoride ve analizde Michel Foucault'un çalışmasındaki gibi bilgi ve sosyal pratiğin farklı yapılandırılması yöntemlerine atıfta bulunmak için yaygın olarak kullanılmaktadır (Fairclough, 1992: 3).

Bir metin veya konuşmanın bağlamda anlaşılması, söylemi anlamaktır. Dolayısıyla dilin nasıl kullanıldığını açıklamak amacıyla bağlamları, bağlamlar arası ilişkiyi, metinleri ve konuşmaları analiz etme teknikleri için söylem çözümlemelerine ihtiyaç duyulmaktadır (Ercan ve Danış, 2019: 528). Söylemi etkileyen (veya ondan etkilenen) sosyal durum değil, katılımcıların böyle bir durumu tanımlama şeklidir. Dolayısıyla bağlamlar, bir tür nesnel koşul veya doğrudan neden değil, daha ziyade grupların ve toplulukların üyeleri olarak katılımcılar tarafından etkileşimde tasarlanan ve sürekli olarak güncellenen özneler arası yapılarıdır. Van Dijk (2008), bağlamların nesnel sosyal koşullar veya kısıtlamalar olması durumunda, aynı sosyal durumdaki tüm insanların aynı şekilde konuşacağını belirtmiştir. Dolayısıyla bu teorinin sosyal pozitivizm, realizm ve determinizmden kaçınması gerektiği, bağlamların katılımcı yapılar olduğu öne sürülmüştür. Bu nedenle bağlam teorisinin temel hipotezi sosyo-bilişsel olmasıdır (Van Dijk, 2008: x). Yapılan bu çalışmada da haber metinlerinin sosyo-bilişsel açıdan eleştirel söylem çözümlemesi yapılması amaçlanmıştır. Araştırmanın problemi, "Van Dijk'in eleştirel söylem analizi çerçevesinde, kadına yönelik şiddet haberlerine ilişkin söylemler nasıl inşa edilmiştir?" şeklindedir. Bu yaklaşım, haber metinlerinin üretimini ve alımlanmasını şekillendiren toplumsal güç ilişkilerinin, ideolojilerin ve bilişsel süreçlerin incelenmesini vurgulamaktadır.

KURAMSAL ÇERÇEVE

SÖYLEM KAVRAMI VE MEDYAYA YANSIYAN SÖYLEMLER

Söylemler, bilinçli olan tüm düşünsel üretim sürecinin ve insan eylemlerinin, diyalektik bir zorunluluk olarak dil ve bilincin ortak bağlamı doğrultusunda ortaya çıkan temel alandır. Söylem; kültür ve ideoloji yanı sıra politik ve ekonomik alanlarla da ilişkili olan, bu alanların kendilerini anlamlandırdıkları, yeniden anlamlandırdıkları, ifade ettikleri ve toplumla bağdaştırdıkları alan olarak tanımlanmaktadır (Çoban, 2020: 199). Söylem; belirli kurallara sahip, konuşmalardan meydana gelen, dilin sistematik düzeninde kullanılan bir kavramdır ve aynı zamanda bir mesajın içeriği yanı sıra "onu dile getireni (kim söylüyor?)",

“otoritesini (neye dayanarak?)”, “dinleyiciyi (kime söylüyor?)” ve “amacını (söyleyenler söyledikleri ile neyi başarmak istiyor)” kapsamaktadır (Doyuran, 2018: 305). Söylemlerin dilsel bileşenleri dışında görsel ve davranışsal bileşenleri de bulunmaktadır. Söylemsel ve eylemsel pratikler, birbiriyle etkileşim içerisinde bir arada mevcuttur.

Söylem kavramının çeşitli tanımları, Bloor ve Bloor (2007: 6-7) tarafından yapılan bir taksonomide altı türe ayrılmıştır:

- 1. tür söylem, dilsel betimlemenin en üst birimi olup; sesbirimler, biçimbirimler, kelimeler, tamlamalar, yan cümleler, cümleler ve metinlerdir.
- 2. tür söylem, genellikle konuşmalar yani bir konuşma için yazılan dil kullanımı örneğidir.
- 3. tür söylem, bir hukuk veya tıp söylemi gibi belirli bir alanla birlikte bir durum bağlamında beklenen iletişimi ifade etmektedir.
- 4. tür söylem, sözlü ve sözlü olmayan herhangi bir yolla oluşan insan etkileşimidir.
- 5. tür söylem, yalnızca sözlü etkileşimdir.
- 6. tür söylem, tüm iletişimsel olayı temsil etmektedir.

Wodak ve Meyer, (2009) bu çeşitliliği üç farklı eğilimle ilişkilendirmektedir. Birincisi, söylem teriminin metin dilbilimine dayandığı Alman ve Orta Avrupa geleneği; ikincisi, söylemin yazılı ve sözlü metinlere atıfta bulunduğu Anglo-Amerikan geleneği ve üçüncüsü, söylemin bilginin soyut bir biçimi olduğu, biliş ve duygular olarak anlaşılan Foucaultcu gelenektir (Jäger ve Maier, 2009).

Fairclough, (1992) söylem ve söylem analizinin üç boyutu olduğunu vurgulamıştır. Herhangi bir söylem; bir metin (text), bir söylemsel pratik örneği (discursive practice) ve bir sosyal pratik örneği (social practice) olarak görülmektedir. Metin boyutu, metinlerin dil analizine katılmaktadır. Söylemsel pratik boyutu, metin üretimi ve yorumlama süreçlerinin doğasını, diğer bir deyişle sosyal-kuramsal açıdan hangi söylem türlerinin ve bunların nasıl birleştirildiğini ifade etmektedir. Sosyal pratik boyutu ise, söylemsel olayın kurumsal ve örgütsel koşulları ve bunun söylemsel pratiğin doğasını nasıl şekillendirdiği ve söylemin kurucu/yapıcı etkileri gibi sosyal analizdeki sorunlara odaklanmaktadır (Fairclough, 1992: 4). Van Dijk, (1997) benzer şekilde söylem kavramının dil kullanımı, inançlarla ilişkili iletişim (bilişsel) ve sosyal durumlardaki etkileşimler olmak üzere üç bileşeni olduğunu belirtmiştir (Van Dijk, 1997: 2).

Söylemler genellikle belirli gruplara ait üyelerin konuştukları ideolojik temelli görüşleri yansıtmaktadır. Söylemlerdeki dil kullanımı, ideolojilerin nasıl edinildiği, öğrenildiği ve değiştirildiği konusunda toplumsal pratikler hakkında bilgi vermektedir. Ebeveynler ve akranlardan yola çıkarak çevredeki diğer grupların üyelerini dinlemek ve fikirleri okumakla şekillendirilen eylemler, konuşmalar ve metin biçimleri arasından televizyon, kitaplar, reklamlar, gazeteler, romanlar veya günlük konuşmalardan etkilenmektedir. Bazı öğretiler, parti toplantıları, telkin ve propaganda gibi söylem çeşitleri de grup üyelerine “öğretme” amacı hedefleyen söylemler arasındadır (Van Dijk, 2020: 19-20).

Anaakım ve özellikle sosyal medya haberlerinde sıkça konuşulan diğer bir konu toplumsal cinsiyettir. Toplumsal cinsiyet, bir kadın veya erkek olarak davranmayı öğrenmenin ötesine geçmiştir. Günlük yaşamda gerçekleştirilen pek çok eylemde cinsiyet, toplumsal açıdan yeniden üretilmekte ve yeniden oluşturulmaktadır (Giddens, 2000: 103-105’ten akt. Toruk, Güran ve Sine, 2013: 304). Yazılı ve görsel medyada kadına uygulanan şiddet ve kadın cinayetlerinin sıkça haberleştirildiği ve toplumdaki şiddet olaylarının ön plâna çıkarıldığı bilinmektedir.

KADINA ŞİDDET HABERLERİNE YÖNELİK LİTERATÜR İNCELEMESİ

Türkiye’de yapılan bazı çalışmalarda kadın cinayetlerine yönelik haber söylemleri incelenmiştir. Akdal, (2020: 2159) tarafından yapılan araştırmada, geleneksel medyada kadın cinayetleri ve şiddet olaylarına ilişkin yapılan çalışmaların birçoğunun, geleneksel medyanın eril bir dile sahip olduğu ve özellikle medyanın kadınları eril anlayış içerisinde sindirdiği belirtilmiştir. Avcı ve Güdekli, (2018) 2015 yılında meydana gelen Özgecan Aslan cinayetine yönelik haberleri Cumhuriyet, Akit ve Hürriyet gazetelerindeki söylem farklılıklarına göre yorumlamışlardır. Van Dijk’ın eleştirel söylem çözümlemesi doğrultusunda her gazetenin, aynı haberi kendi siyasi söylemlerine göre şekillendirdiği tespit edilmiştir. Haber başlıkları, fotoğraflar ve metinlerin incelenmesi sonrasında cinayet olayının toplumsal bağlamdan koparılarak siyasi malzemeye dönüştürüldüğü, eril söylemin ön plâna çıkarıldığı ve tiraj kaygısı nedeniyle sansasyonel hâle getirildiği belirlenmiştir (Avcı ve Güdekli, 2018: 475).

Gül ve Altındal, (2015) Radikal gazetesinde yer alan kadın cinayetlerinin ciddi haberler arasında olmadığı, haberlerin birçoğunun kaynak ve sunuş biçimi açısından resmi kurumların eril söylemlerini aktardığı ve cinsiyetçiliği yeniden ürettiği belirlenmiştir. Haberlerin çoğunluğunda dolaylı olarak başlıklar ve kavramsallaştırmalar içerisinde gizli cinsiyetçilik sergilenmiş, alt metinlerde geleneksel-çağdaş kadın rollerine dayanarak kadınlara gözdağı veren mesajlar tespit edilmiştir (Gül ve Altındal, 2015: 184). Karaçay, (2018)

çevrimiçi internet sayfalarında kadınlara yöneltilen nefret söylemlerinin ve sansasyonel metinlerin kullanıldığını ve kadın vücudu teşhir edilerek cinselliklerin ön plâna çıkarıldığını gözlemlemiştir. Şahin ve Birincioğlu (2020) Şule Çet cinayetine yönelik haber başlıklarında yer ve zaman bilgisine yer vermeyerek bilgi eksiltimi oluşturulduğunu, ölümün şüpheli olduğu vurgusu yapılarak okuyucuya olayın sorgulandığını ve sanıkların isimlerinin belirtilmediğini tespit etmiştir. Haber fotoğrafları ve dili incelendiğinde kurban odaklı yaklaşmadığı, öznenin bir kadın olmasına vurgu yapılması gerektiğine rağmen özel hayatına ilişkin detayların verildiği ve bu detaylarla şüpheli ölüm arasında bağ kurulmaya çalışıldığı gösterilmiştir (Şahin ve Birincioğlu, 2020: 208-209). Sonuç olarak buradaki cinsiyet baskısı, medya haberindeki söylemler tarafından üretilmiştir. Fotoğrafların paylaşımlarının da haberin magazin değerini artırdığı söylenebilir. Ancak en önemlisi, bir kadının öldürülmesinin altında yatan nedenleri incelemek yerine kurbanın sorumlu olduğu bir profil çizilmiştir.

Radford ve Russel (1994) kadın cinayetlerinin, kadınların bir cinsiyet sınıfı biçiminde kontrolünü sağlayan bir araç işlevi gördüğünü ve ataerkil düzenin korunmasına ilişkin büyük bir rol oynadığını belirtmişlerdir (Radford ve Russel, 1994: 210-211). Öte yandan ataerkil düzenin egemenliğindeki topluluklarda, kadınlara “Çizgiyi aşmayın, bu hayatınıza mal olabilir” mesajının verildiği gözlemlenmiştir. Erkeklerle yönelik medya mesajları ise, ataerkil yapının ve şiddet kültürünün beslenmesi aracılığıyla güç savaşı ve erkek egemenliğinin devam etmesine yol açmaktadır (Güneş ve Yıldırım, 2019: 939).

ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ

Eleştirel Söylem Çözümlemesi (ESC), dilin sosyal iktidar ve ideoloji ilişkilerindeki yerini ve dilin sosyal değişim süreçlerinde nasıl şekillendiğini içermektedir (Fairclough, 1992). Van Dijk’in Sosyo-Bilişsel Eleştirel Söylem Analizi biliş, söylem ve toplum arasındaki etkileşim ile karakterize edilen bir yaklaşımdır. Biçimsel metin dilbiliminde başlamış ve daha sonra bilişsel bilimden alınan çerçeve fikriyle birlikte standart psikolojik bellek modelinin unsurlarını birleştirmiştir. Van Dijk’in pratik araştırmasının büyük bir kısmı klişeler, etnik önyargıların yeniden üretimi ve elitler tarafından gücün kötüye kullanılması ve tahakküm altına alınan grupların direnişi ile ilgilidir (Tenorio, 2011: 190).

Van Dijk, ayrıca iktidara erişmenin bir yolu olarak söylem boyutlarının kontrolünü vurgulamaktadır. Söylem üretimi ve anlama konusundaki açıklamasında diğer bir unsur, kişisel, kişiler arası, grup, kurumsal, ulusal ve kültürel bilginin kısaltması olan K-device kavramıdır (Van Dijk, 2005). Fikir birliği sonucunda kolektif zihinsel modellerde ortaya çıkan biliş, toplumsal ve söylem yapıları arasındaki arayüzdür (Van Dijk, 2015). Toplumsal

yapılar söylemsel etkileşimi etkilerken, söylemler “metin ve konuşma tarafından tesis edilmekte, meşrulaştırılmakta, onaylanmakta veya sorgulanmaktadır (Fairclough ve Wodak, 1997: 266). Van Dijk (2015)ESC’nin Moscovici (2000) tarafından ortaya atılan sosyal temsil teorisi gibi bir bağlam modeline ihtiyacı olduğuna inanmaktadır. Buna göre bir bireyin bilişi, sosyal temsiller olarak bilinen dinamik yapılar, yani bir sosyal grupta paylaşılan ve söylemde etkinleştirilen ve sürdürülen kavramlar, değerler, normlar ve görüntüler tarafından beslenmektedir. Anlamsal makro yapıların, yerel anlamların, biçimsel yapıların, küresel ve yerel söylem biçimlerinin, belirli dilsel gerçekleştirmelerin ve bağlamın analizini savunmaktadır. Dijk’in odaklandığı yönler tutarlılık, sözcük ve konu seçimi, retorik figürler, söz edimleri, önerme yapıları ve çıkarımlardır (Tenorio, 2011: 191).

İncelenen konular, ESC uygulayan çeşitli akademisyenler ve anabilim dalları açısından farklılık göstermektedir. ESC’de cinsiyet ve ırkçılık sorunları, medya söylemleri, siyasi söylemler, örgütsel söylemler veya kimlik araştırmalarının boyutları daha fazla öne çıkmaktadır. Metodolojiler, araştırmaların amaçları ve uygulanan belirli yöntemler bakımından, tüm bu çalışmalarda büyük ölçüde farklılık göstermektedir. Alan çalışmaları ve etnografik araştırmalardan elde edilen büyük veri külliyatı yanı sıra daha az kapsamlı nitel vaka çalışmalarına da rastlanmaktadır. ESC’nin temel odak noktası, dil ve güç arasındaki özel ilişkidir (Wodak, 2002: 6).

DİLDE METİNSEL ÜST İŞLEV

Dilin genel olarak üst işlev olarak üç boyutu bulunmaktadır. Birinci olarak düşünsel üst işlev (ideational metafunction; dilin insan deneyimlerine ilişkin bir teori sağlamaktadır. Bu işlev, düşünsel üst işlev deneyimini temsil etmek için dilin kullanıldığı anlamına gelmektedir. İkincisi kişilerarası üst işlevdir (interpersonal metafunction). Dilbilgisinin düşünsel işlevi yansıma olarak dil ise, kişilerarası üst işlev de eylem olarak dildir. Bu işlev, dilin diğer insanlarla etkileşim kurmak için kullanıldığını ifade etmektedir. Üçüncüsü metinsel üst işlevdir. Söylemsel akışı organize eden ve ilerledikçe uyum ve süreklilik yaratan metinsel üst işlev, dilin bağlamına uyacak şekilde düzenlendiği anlamına gelmektedir (Halliday ve Matthiessen, 2004).

Metinsel üst işlev dil odaklıdır ve yan tümcedeki dilsel bilgiyi organize ederek ve yapılandırarak tutarlı metin üretimi ile ilgilenmektedir. Metinsel üst işlev Tema (Theme) ve Rema (Rheme) olarak gerçekleştirilmektedir. Tema, onu cümlenin başlangıç noktasında kurucu tarafından temsil edilen fikir olarak düşünmektir. Tema, mesajın çıkış noktası olarak ifade edilebilir. Rema ise, temanın ardından mesajın geri kalanı olarak açıklanan yapıdır

(Bloor ve Bloor, 1998). Dolayısıyla temanın her zaman tümcenin başından başladığı ve ardından remanın geldiği sonucuna varılabilir (Umiyati, 2019: 56).

Her tümce bir mesaj taşımakta ve bu nedenle metinsel yön, tümcelerin bir mesaj işlevini yerine getiriyor olarak görülebilmekte ve bu nedenle onların bilgi yapıları ile çok yakından ilişkilendirilmektedir. Metinsel üst işlev, tema sistem ağına sahiptir. Tematik yapı, cümlenin ona mesaj olma özelliğini kazandıran ögesidir. Her tümcede bir ögeye önem verilmektedir. Örneğin yan tümcenin bir ögesi, tema olarak ifade edilmektedir (Rajab Dorri, 2020: 31). İngilizcede bu tematik yapı, istenen ögeyi yan tümcenin hemen başına koyarak yapılmaktadır (Forey, 2002). İngilizcede tema, tümce içinde ilk konuma yerleştirilen öğelerle gerçekleştirilmekte ve bu başlangıç konumu, temaya yan tümce içinde “özel bir durum” vermektedir. Yazarlar, farklı bir başlangıç noktası seçebilseler de bilinçli ya da bilinçsiz olarak sorunu temalaştırmayı seçmektedirler (Halliday, 1985: 37). Konuşma ve yazmada bir ögenin tema olduğu, İngilizce ve Türkçe gibi dillerde onun tümce önündeki konumunun bulunmasıyla anlaşılmaktadır (Ercan, 2018: 171).

Örnek Cümle:	The problem	requires continued vigilance.
	Theme	Rheme
Cümlenin Türkçesi:	Problem	sürekli tetikte olmayı gerektirmektedir
	Tema	Rema

Tablo 1. İngilizce ve Türkçe Metinlerde Tema ve Rema Örneği

Tema, okuyucuları etkilemek için çok önemlidir. Tema, tümcenin odak bilgisini belirlemektedir. Tema makalelerde, romanlarda, ders kitaplarında, dergilerde, şarkı sözlerinde veya konuşmalarda bulunabilmektedir. Siyasal söylemde temalar, okuyucuyu etkilemenin yanı sıra toplumsal-sosyal gücü de göstermektedir (Umiyati, 2019: 56). Toplumsal olayların medyada yer alan görünüşleri, bilgilendirme amacının ötesinde rıza üretimi gibi bazı nitelikler içermektedir (Cohen, 2010: 106). Örneğin gazeteler, toplumlardaki hedef kitlelerin görüşlerine hitap ederken toplumsal, politik, ekonomik veya kültürel faktörlerle biçimlendirilen haberleştirme tarzları ve medya temsili ile kamuoyuna yansıtılmaktadır (Yaylacı ve Beldağ, 2018: 140). Medya temsili aracılığıyla kamuoyundaki kadına şiddet ve kadın cinayetleri gibi önemli konularda toplumsal rıza veya tepkinin üretilmesi amaçlanmaktadır. Günümüzde birçok haberde yer alan söylemler dikkate alındığında, siyasi ve toplumsal etkilerin ön plânda olduğu görülmektedir. Özellikle kadına şiddet ve kadın cinayetleri ile ilgili söylemlerin belirsizliği ve dilin kullanımı, kurban konumundaki kadınların sorumlu veya suçlu olması yönünde hareket edebilmektedir. Bu nedenle haber

metinlerindeki söylemlerin üst işlev açısından analiz edilerek bunların altında yatan esas anlamların belirlenmesi önemlidir.

Yukarıdaki açıklamaya dayanarak bu çalışmada Hürriyet gazetesi tarafından yapılan kadın cinayetlerine ilişkin çevrimiçi haberlerin analiz edilmesi amaçlanmış ve bu haberlerde metinsel üst işlevin gerçekleşmesine yönelik araştırma yapılmıştır. Bu amacı keşfetmek için Halliday'ın metinsel üst işlev yaklaşımı göz önünde bulundurulmuş ve haberlerde yer alan söylemler metinsel üst işlev dikkate alınarak derinlemesine analiz edilmiştir. Böylece haberi yapan kişilerin amaçlarına ulaşmak için dili nasıl organize ettiğini görmek hedeflenmiştir. Bu araştırmanın amacı, metinsel üst işlev yaklaşımı aracılığıyla kadın cinayetlerine ilişkin haber metinlerinde egemen olan temaları keşfetmektir.

YÖNTEM

Kadın cinayetlerine ilişkin haber metinlerindeki medya temsillerinin, gazete haberleri bağlamında incelenmesi ve çok boyutlu bir değerlendirme yapılabilmesi amacıyla bu çalışmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. 4 Nisan 2022 ve 28 Nisan 2022 tarihleri arasında Hürriyet gazetesinde yer alan kadın cinayetleri konulu haberler ESÇ bağlamında ve Dizgeci İşlevsel Dilbilgisinin bir alt işlevi olan metinsel üst işlev doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Araştırmada kullanılan veriler, yıllara göre işlenen kadın cinayetlerinin kurban isimlerine göre kronolojik olarak sıralandığı “şiddetten ölen kadınlar için dijital anıt” niteliğindeki “<http://anitsayac.com>” adresinden elde edilmiştir. Bu veri tabanında 4 Nisan 2022 ve 28 Nisan 2022 tarihleri arasında 25 kadının şiddet nedeniyle öldüğü tespit edilmiştir. Anıt sayacıta yer alan bu 25 haberin 16'sının Milliyet, Bir Gün, Cumhuriyet, Evrensel, Haber Sol, Canlı Haber, Ankara Masası ve Odak Haber olmak üzere çeşitli çevrimiçi haber sitelerine ait olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın kapsamı yalnızca Hürriyet gazetesinde yer alan kadın cinayetleri ile sınırlı olması nedeniyle 16 haberin elenmesi sonucunda çalışmanın örnekleme, kadına şiddete ilişkin 9 haber metninden oluşmuştur.

Çalışmada öncelikle Van Dijk'ın (2015) tanımlamış olduğu sosyo-bilişsel yaklaşımdan yola çıkılarak eleştirel söylem analizi yapılmıştır. Söylem-biliş-toplum üçgeni bağlamında haberler a) söylemsel ve semiyotik yapılar, b) bilişsel yapılar, c) toplumsal yapılar boyutlarında ele alınmıştır (Van Dijk, 2015). ESÇ'nin kökenleri metinsel ve dilsel analizle ilgili olduğundan, Halliday'ın (1985) Dizgeci İşlevsel Dilbilgisi ESÇ araştırmacıları tarafından geniş çapta benimsenmiştir (Tenorio, 2011: 183). Dizgeci İşlevsel Dilbilgisi'nin

ESÇ’de sıklıkla kullanılması nedeniyle, dili çok sayıda alt dizgenin etkileşimi sonucunda meydana gelen bir toplum-göstergebilimsel bir üst dizge olarak değerlendirmesi ve yazarların dizgeden yaptıkları seçimlere odaklanmasıdır (Büyükkantarcıoğlu, 2006: 106). Söylem ve ideoloji arasındaki ilişkilerin incelenmesinde ESÇ, yöntem ilişkin en belirgin araçları Dizgeci İşlevsel Dilbilgisinde bulunan dilbilimsel bağıntılarda bulmuştur (Yağcıoğlu, 2002: 19). Bu nedenle yapılan çalışmada toplumsal cinsiyete ilişkin söylem ve ideoloji arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve egemen toplumsal yapıların söylemsel etkileşimi belirleyerek bunu metinler aracılığıyla meşrulaştırdığını göstermek amaçlanmıştır.

Yukarıdaki açıklamalardan yola çıkarak bu analizin ESÇ’deki çözümleme yöntemlerinden biri olan Dizgeci İşlevsel Dilbilgi ile yapılmasının daha uygun olduğu görülmüştür. Benzer çalışmalardan Chen (2018) Donald Trump’ın açılış konuşmasında sistemik fonksiyonel dilbilgisi perspektifinden eleştirel söylem analizi yaparak geçişlilik, kipler, şahıs zamirleri ve tutarlılığı incelemiştir. Akogbeto ve Koukpossi (2015) Wole Soyinka’nın Aslan ve Mücevher oyunundaki toplumsal cinsiyet sorunlarını Sistemik İşlevsel Dilbilgisi ve ESÇ Perspektifinden çözümlenmiştir. Sriwimon ve Zilli (2017) kadın politikacılarla ilgili toplumsal cinsiyet klişelerinin medya metinlerinde dilsel olarak nasıl oluşturulduğunu incelemek için eski Tayland Başbakanının haber raporlarını incelemişlerdir. Umiyati (2018) Donald Trump’ın “Kudüs’ü İsrail’in Başkenti Olarak Tanımak” konuşmasına yönelik metinsel üst işlev analizi yapmıştır. Rajab Dorri (2020) İngilizceden Farsçaya çevrilen metinlerde metinsel üst işlev analizi yaparak tematik yapıları incelemiştir.

Dizgeci İşlevsel Dilbilgisi kapsamındaki metinsel üst işlev analizi ise, dilin mesajının kelimelerle nasıl inşa edildiğini ifade etmektedir. Bu işlev, kelimelerin organizasyonu aracılığıyla dilin ifade ettiği mesajının ortaya çıkması anlamına gelmektedir. Metinsel üst işlev, anlam yaratmak için dilin organizasyonu ile ilgilenmektedir. Bu bakış açısıyla konuşmacının amaçlarına ulaşmak için dilini nasıl organize ettiği anlaşılabilir. Şekil 1 ve Şekil 2’de gösterildiği üzere, bu çalışmanın kadın cinayetlerine yönelik haberlerdeki söylemlerin ele alınması nedeniyle dilbilgisindeki üst işlevlerden metinsel üst işleve odaklanılmıştır.

Metinsel	Tema / Öznellik		Rema / Yüklemlik		
	Kişilerarası	Seslenmelik	Kip		
Özne			Çekim		
Düşünsel	Yerlik	Eyleyen	Süreç	Kılmış biçimi /tutum	
	İsmin -de hali				

Şekil 1. Dilbilgisinde Üst-İşlevsel Katmanlaşma

Kaynak: Korkmaz, 1996: 11'den akt. Oflaz, 2010: 90.

Şekil 2'de gösterildiği gibi Halliday'e göre metinsel üst işlev analizi; tematik yapı, bilgi yapısı ve bağlaşıklık yoluyla gerçekleştirilmektedir. Tematik yapı tema kalıplarını içermekte, bilgi yapısı sunulan ve yeni bilgi birimlerini içermekte, bağlaşıklık ise referans, bağlaç, üç nokta ve sözcük bağı içermektedir (Arunsirot, 2013: 163). Bu çalışma, temanın yanlış kullanımından kaynaklanan sorunları incelemek için tematik yapıya odaklanmaktadır.

	Nitelendirme/Karakterize Etme	İlişkili Tiplendirmeler	Birincil Kaynaklar
Düşünsel	Düşünsel, iç ve dış dünyamızın yorumu ve temsilştirilmesi	Anlamsal temsilştirilmeyi gösteren, önermesel bağlam, bilişsel(lik)	Geçişlilik (süreç + katılımcılar + durumsallık) Eyleyen Yerlik Amaç Süreç
Kişiler arası	Konuşucu ile dinleyici arasındaki etkileşim; atama ve tutumsal yorum	Anlatımsal (edimsel)	Kip ve Kiplik Kip Eylem Zaman Kip Per Num
Metinsel	Düşünsel ve kişilerarası bilginin bağlamda metin olarak sunumu metinsel durumun denetim ve metnin bağlayıcı	Edimsel Söylemsel İşlevsel tümce Bakış açısı	Öznellik ve sözcük dizilişi: bilgi; bağlayıcılık Öznellik Yüklemlik konu odak eylem artalan

Şekil 2. İşlevsel Çözümleme ve Önemli Kavramları

Kaynak: Korkmaz, 1996: 11'den akt. Oflaz, 2010: 91.

Yapılan araştırmada haber metinlerine yönelik ESC'de kullanılan Dizgeci İşlevsel Dilbilgisi metodolojisinde Ercan (2018) tarafından kullanılan metinsel üst işlev (ileti olarak tümcenin ele alınması) analizi gerçekleştirilmiştir. Bu metodolojiye göre yapısal bileşen tematik yapı ve bilgi yapısından oluşmaktadır. Bağlaşıklık bileşeni ise, gönderim, eksiltme ve değiştirim, birleştirme sözcüksel bağlaşıklık örüntülerinden oluşmaktadır. Tematik

örüntülerde tümceler, bildirme kipi (indicative mood) ve buyrum kipi (imperative mood) şeklinde ikiye ayrılmıştır. Bildirme kipleri de kendi içinde tematik yapıya göre bildirme (declarative) ve soru (interrogative) olmak üzere iki türü bulunmaktadır (Ercan, 2018: 171-173). Dolayısıyla kadın cinayetleriyle ilgili haber metinlerinde sırasıyla 1) tema ve remayı içeren tematik yapı, 2) bildirme ve buyrum kipindeki temalar, 3) bilgi birimi (verilmiş bilgi ve yeni bilgi) ve 4) bağlaşıklık incelenmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle haber metinlerinde bulunan başlıklar ve içerik, Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi ile incelenerek yorumlanmış, daha sonra metinsel üst işlev kapsamında tematik yapı ele alınmıştır. Van Dijk'in eleştirel söylem modeline göre haberler söylemsel, bilişsel ve toplumsal boyutlarda incelenmiştir. Araştırmada incelenen kadın cinayetlerine ilişkin haberlere ait başlıklar, haber tarihleri ve yorumlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Haber No.	Haber Başlığı	Haber Tarihi	Yorum
1	Silahlı kavga arasında kalan kadın hayatını kaybetti.	18.04.2022	Kişi, yer ve zaman bilgisi belirsiz, genelleme ve kurgulama yapılmıştır.
2	Kayınpeder ile gelini hayatını kaybetmişti! Silahlı kavganın nedeni arazi anlaşmazlığı çıktı.	13.04.2022	Mağdur, yer ve zaman bilgisine yer verilmemiş.
3	Öznur Temiz'in şüpheli ölümünü otopsi aydınlatacak.	12.04.2022	Yer ve zaman bilgisi belirsiz, bilgi eksiltimi var.
4	3 çocuk annesi Ceylan Kılıç'ın sır ölümü! Kocası tutuklandı.	09.04.2022	Birinci ifadede eyleme yer verilmeyerek kurgulama yapılmıştır. İkinci ifade haber içeriğini doğru yansıtmaktadır.
5	Burdur'da kadın cinayeti	09.04.2022	Kişi ve zaman bilgisine yer verilmemiş, genelleme ve kurgulama yapılmıştır.
6	Eşini bıçaklayarak öldürdü.	08.04.2022	Kişi, yer ve zaman bilgisi belirsiz, genelleme yapılmıştır.
7	Şanlıurfa'da kan donduran kadın cinayeti! Elleri arkadan bağlı, boğazı kesilmiş hâlde bulundu.	07.04.2022	Başlık, haber içeriğini doğrudan yansıtmaktadır.
8	Cezaevinden izinli çıktı, kaynanası ve baldızını öldürüp bir çocuğu ağır yaraladı.	04.04.2022	Kişi, yer ve zaman bilgisi belirsiz.
9	Cezaevinden izinli çıktı, kaynanası ve baldızını öldürüp bir çocuğu ağır yaraladı.	04.04.2022	Kişi, yer ve zaman bilgisi belirsiz.

Tablo 2. Araştırmanın Örnekleminde Yer Alan Haber Başlıkları ve Yorumlar

Haber başlıkları ve haber içerikleri arasındaki uyum incelendiğinde, başlıkların birçoğunda kişi, yer ve zaman bilgisi verilmeyerek bilgi eksiltimine gidildiği tespit edilmiştir. Yalnızca bir haberde başlığın içeriği doğrudan yansıttığı görülmüştür. Bazı haberlerde kişilerin isimlerine yer verilmeyerek yalnızca “kadın cinayeti” genellemesi yapıldığı, bazı haberlerde de isimler ve kişiler yerine yapılan eylemlere ve fiillere odaklanıldığı için kurgulama yapıldığı belirlenmiştir.

SÖYLEMSEL YÖNDEN HABERLER

Haber metinlerinde genellikle basit cümle yapıları kullanılarak hikâyeleştirme ve dramtizasyondan uzak durulmuştur. Haber dilinin sade ve anlaşılır olması, okuyucuya bilgi verme amacına sahip olduğu için kurgulamadan çoğu zaman kaçınılmıştır. Sentaktik çözümlene açısından “İstanbul Esenyurt’ta 3 çocuk annesi C.K. (29) evinde başından vurulmuş hâlde bulundu” haber başlığında edilgen bir yapı kullanılarak öznenin okuyucu tarafından etkisiz algılanması sağlanmış ve dikkatler mağdura çevrilmiştir. Haber içeriğinde ise eşin, kadının intihar ettiğini, kadının yakınları ise olayın cinayet olduğu konusunda ifadeler verdikleri görülmüştür.

Sabaha karşı 04.00 civarı, sahurda ablamın ölüm haberi geldi. Evin içinde silahla vurulmuş, ablam silah kullanmasını bilmiyor. Eniştemin ağabeyi sabah 10.00 gibi bize haber verdi, hastanedeyiz oraya gelin dedi. Hastaneye gittiğimizde kimse yoktu. Sadece amcası kalmıştı, eşi de ortalıkta yok, kaybolmuş (www.hurriyet.com.tr).

Haber metinlerinde geçen sözcük seçimleri incelendiğinde, “Kavga”, “vurulmak”, “silah”, “ölüm”, “yaralanma”, “tartışma”, “aile”, “anne”, “hastane”, “polis” sözcüklerine sıkça rastlanmıştır. Haber başlıklarının birçoğunda kadın cinayetlerine ilişkin bu ifadeler yer alırken, bazı haber başlıkları betimleyici niteliktedir. “Şanlıurfa’da kan donduran kadın cinayeti! Elleri arkadan bağlı, boğazı kesilmiş hâlde bulundu” başlığında cinayet haberinde aktarılmak istenen anlamın olumsuz tanımlama ile aktarıldığı görülmektedir. Ancak “3 çocuk annesi Ceylan Kılıç’ın sır ölümü!” ve “Öznur Temiz’in şüpheli ölümünü otopsi aydınlatacak” gibi başlıklar, cinayetlerden yan anlamlar ortaya çıkabileceğini, diğer bir ifadeyle haber içeriğinde bazı failerin belli olmasına rağmen mağdura odaklanıldığını göstermektedir. Haber metinlerinde sözcük seçimleri, yansıtılan gerçek anlam ve yan anlamlar yönünden eleştirel söylem analizi içinde en önemli bileşenlerden biridir (Şahin ve Birincioğlu, 2020: 207). Sözcükler, gerçek anlamları dışında çağrışım yapmak bakımından önemli olup haberi oluşturan kişilerin ve kurumların görüşlerini ve yayın politikalarını yansıtmaktadır (Güneş, 2018: 35).

Haber metinlerinde yer alan başka bir cinayet metninde, kadının kocası tarafından bıçaklanarak öldürüldüğü belirtilmiştir. Cinayetin ifade edilen nedeni tartışmadır. Haberin başlığında “Eşini bıçaklayarak öldürdü” ve içeriğinde “... otomobilde bulunan çift tartışmaya başladı. ... eşini 9 yerinden bıçakladı.” şeklinde ifadeler bulunmaktadır. Başlıkta failin mağdurla ilişkisi ve cinayette kullanılan silah hakkında bilgi vermektedir. Ana metinde yargılayıcı ifadeler bulunmamakta, fail ve mağdur adlandırma ile tanımlanmaktadır. Ancak metinde olayı veya faili kınayan herhangi bir kelime, ibare veya ifade kullanılmamaktadır.

Ayrıca mağdura yönelik sempati veya empati göstergesi sayılabilecek herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Failin jandarmayı arayarak eşini öldürdüğünü söylemesi ve çiftin 8 ve 10 yaşlarında iki çocuğunun olduğunun belirtilmesi ise, failin eylemini kabul ederek “affedilebilir” veya “cezasını azaltabilecek” bir nitelik yüklemeye yönelik olabilir. Fail, mağdur ve dava hakkında yargılayıcı ifadelerin olmaması, bu haberi çerçeveleme açısından tarafsız kategorisine sokmaktadır.

Eleştirel söylem çözümlemesinde kutuplaşma bileşeni de önemli bir unsurdur. Burada olumlu ve olumsuz tümceler, dilin anlam potansiyelinin bir yönünü temsil etmekte ve karşılıklı olarak tanımlamaktadır. Bir tümcenin olumlu olmaması “olumsuz” ile aynı anlama gelebilirken, olumsuz olmayan “olumlu” şeklinde algılanabilmektedir (Halliday ve Matthiesson, 2004: 22). Bir adım daha ileri gidilerek olumsuz tümcelerin ya bilmiyormuş gibi genelleştirilerek olumsuz olabileceği ya da hiç bilmedikleri ya da kimsenin bilmediği gibi belirli bir tür olumsuz olabileceği söylenebilmektedir. Burada bir ifadenin diğerinden daha net olduğu iki karşıtlık bulunmaktadır. “Silahlı kavganın arasında kalan kadın hayatını kaybetti” başlıklı haberde tümcenin “cinayet”ten uzak bir anlam içerdiği, kadının şans eseri orada bulunarak “mermilerin kendisine isabet ettiği” belirtilmiştir. Buradaki dil sisteminde hayatını kaybetmek ve cinayet, tümce yapısında birbirinin analogu olarak kullanılmıştır. Diğer bir ifadeyle, olumsuzluğu ön plâna çıkarılması gereken bir haberin nötr veya olumlu bir durum olarak yansıtıldığı söylenebilir.

Adlandırma ve gönderme, insanlara atıfta bulunmakla ilgili olması ve insanların söylemde nasıl adlandırıldığı bakımından önemlidir. Çünkü bu durum, onların okuyucu veya dinleyici tarafından nasıl görüldüğünü etkileyebilir (Richardson, 2007: 49). Örneğin, cinsel amaçlı bir kadın cinayetinde, bir kadına şiddet uygulayan erkeğe bir “canavar” olarak atıfta bulunması, onun saldırıdan sorumlu olduğu anlamına gelmektedir. Ancak kadına boşanmış veya bekâr kadın gibi sıfatlar yüklendiğinde, kadının erkeği saldırıya davet ettiği veya erkeği yönlendirdiği için saldırıdan sorumlu olduğu varsayılmaktadır (Güngör, 2012: 82). Bu çalışmada da kadınlara “eşinden boşanmış”, “eşinden boşanma aşamasında” ve “genç kadın” şeklindeki göndermeler, söylemin niteliğini değiştirerek günümüzde boşanmış ve bekâr kadınlar için bir baskı aracı hâline dönüştürülerek aynı olayın kendi başlarına da gelebileceği algısı oluşturmaktadır. Bu unsur ayrıca eleştirel söylem çözümlemesinin toplumsal bileşeni ile iç içedir ve olumsuz bir kolektif biliş yaratma çabası olarak nitelendirilebilir. Kadın cinayetlerinin son yıllarda daha da artması, bu bilişin toplum belleğine yerleşmesinde rol oynamaktadır.

Söylem bileşeni kapsamında çalışmada ele alınan diğer unsur ideolojik karedir (Ercan ve Danış, 2019). İdeolojik kare, toplumdaki grupların zihinsel modellerle paylaştıkları tutum ve ideolojileri belirtmektedir. Burada “bizim” ve “onların” olumlu ve olumsuz özellikleri vurgulanmaktadır (Van Dijk, 1998: 33). Öncelikle kadın cinayetlerinin işlenme biçimi ve cinayet aletleri de dikkate alındığında, şiddetin erkeklere özgü bir özellik olduğu ve bu gücün kötüye kullanıldığı söylenebilir. Toplumun zihinsel modelinde erkeğin maskülen, otoriter ve güç sahibi, kadının kırılgan ve tahakküm altında olduğuna işaret eden söylemler sosyal medya ile yaygınlaşmıştır. Bu nedenle ideolojik karedeki “bizim (erkeklerin) olumlu özelliklerimiz”, “onların (kadınların) olumsuz özellikleri”, “bizim (erkeklerin) olumsuz özelliklerimiz” ve “onların (kadınların) olumlu özellikleri”, grup-içi olumlu ve grup-dışı olumsuz betimlemeleri içermektedir. Haber metinlerinde görüleceği üzere, erkeklerde maskülenlik ve güçlü olmak gibi grup-içi olumlu olarak atfedilen toplumsal özelliklerin, kadınlar üzerindeki sonuçlarının olumsuz olduğu ortaya çıkmaktadır.

BİLİŞSEL YÖNDEN HABERLER

Toplumda paylaşılan önyargılar ve ideolojiler, zihinsel modeller, sosyal bilişe (dünya görüşü-bilgisi, tutumlar, ideolojiler) dayanan *bilişsel yapılar* (Van Dijk, 2015) bağlamında haberler irdelendiğinde, Yaylacı ve Beldağ, (2018) tarafından yapılan çalışmaya benzer şekilde bazı ayrışma ve keskin yorumlar göze çarpmıştır. Bir haber metninde “Evdeki incelemelerde ise uyuşturucu olduğu değerlendirilen maddeler bulundu” ifadesinde bir belirsizlik olduğu ve bilişsel olarak cinayeti haklı çıkarmaya yönelik bir savunmaya dönüşebileceği, “uyuşturucu kullandıysa ölmeyi hak ettiği” anlamının ortaya çıkabileceği belirlenmiştir.

“Temiz’in çocuklarının da anneanesi ile kız kardeşinde kaldığı öğrenildi” ve “... evine bir kişinin girip çıktığı tespit edildi” söylemlerinde ise, genç kadına yönelik şiddetin gerekçelendirilmeye çalışıldığı ve boşanma aşamasında bir başkasıyla ilişkisi olabileceği algısı yaratılmaya çalışıldığı tespit edilmiştir. İncelenen diğer haberlerden farklı olarak genç kızın sosyal medya fotoğraflarından iki tanesine yer verilmiştir. Şahin ve Birincioğlu, (2020) haberlerde kullanılan fotoğrafların haber metni oluşturmada temayı desteklediğini, mesajın etkinliğini ve inandırıcılığını artırdığını ifade etmiştir. Haber metinlerinde yalnızca bir failin fotoğrafına yer verilmiş, diğer fotoğraflarda kadınlara ve olay mahalline ilişkin fotoğraflar yer almıştır. Fotoğrafların birçoğunun magazinsel boyutta ele alınmadığı, ancak failerin ortaya çıkarılmasına yönelik bir girişimin de bulunmadığı söylenebilir.

Başka bir haberde “... işyerine girer girmez eşi ... tüfekle ateş etti” söylemi kullanılarak eşinin bir haber alması üzerine veya cinayeti daha önceden kurgulaması ile kadını öldürmesinin beklenen bir olay olduğu anlamı çıkabilmektedir. Güneş ve Yıldırım, (2019) benzer şekilde şiddetin normalleştirilmesi doğrultusunda kadını suçlayan haber çerçevesi temasında ve şiddetin haberleştirilme biçimi ve gerekçelendirilmesi temalarında bunları belirtmiştir.

TOPLUMSAL YÖNDEN HABERLER

Haber metinlerinde kadınlar, failler ve diğer kişiler gibi cinayete karışan veya olaylarla ilgili bilgi veren karakterlerin deyimleri ve deneyimlerinden ortaya çıkan görüşler için kullanılan dil analiz edildiğinde, metinlerin arkasında bir tür ataerkil ideoloji görülmeye başlanmaktadır. Erkek karakterler gücü yoğunlaştırıp kamusal alana hâkim olurken, kadın karakterler özel alana (ev ve evlilik) hapsolmüştür. “... iki çocuk annesi kadın”, “üç çocuk annesi ...”, “eşiyle boşanma aşamasında olan kadının ...”, “boşanma aşamasında olduğu eşi tarafından bıçaklanarak öldürüldü” ve “... evine bir kişinin girip çıktığı tespit edildi” şeklindeki söylemlerle kadının toplumsal alanda annelik rolüne odaklanıldığı görülmüştür. Güneş ve Yıldırım (2019) benzer şekilde şiddetin haberleştirilme biçimi doğrultusunda haber diline yansıyan cinsiyetçi ve ataerkil tutum temasında bunu vurgulamıştır. Dolayısıyla bazı haber metinlerinde cinsiyetçiliğin yeniden üretimi söz konusudur.

Toplumsal açıdan incelenen diğer bir konu, cinayetlerin “koca”, “eş”, “abla”, “enişte”, “amca,” “kaynana”, “gelin”, “baldız” ve “çocuk” gibi ailesel kavramlarla anlatılmasıdır. Üç haberde kadınların eşler, üç haberde aile üyeleri, üç haberde ise kimliği tespit edilemeyen kişiler tarafından öldürüldüğü belirtilmiştir. Bu nedenle toplumda aile üyelerinin, kadın cinayetlerinin birçoğundan sorumlu olabileceği anlamı çıkmaktadır. Kadınların eşi veya bir yakını olmanın, şiddetin normalleştirilmesi, romantikleştirilmesi veya gerekçelendirilmesi açısından sıkça kullanıldığı bilinmektedir.

Haber metinlerinde dikkat çeken bir diğer husus, etken tümceler kullanımıdır. Etken yapı eylemlerine sahip tümceler, öznenin okuyucu tarafından etkili olduğu algısı yaratarak şiddet haberlerinin toplumsal boyutunu ön plâna çıkarmıştır. Burada dikkatler çoğu zaman faillere çekilmiş olsa da olayların sanıkları ve tarafların birinci ağızdan söylemlerine yalnızca iki haberde yer verilmiştir. İki haberde de kurbanların yakınları ile faillerin/sanıkların ifadeleri arasında çelişkiler olduğu belirtilmiştir.

METİNSEL ÜST İŞLEV ANALİZİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tematik Yapıya İlişkin Bulgular

Yapılan değerlendirme sonucunda tüm haber metinlerinde başlıklar dışındaki toplam tümce sayısı 90 olarak bulunmuştur. Haber metinlerindeki tümcelerin hiçbirisi tek kelimelik küçük tümceler olmaması nedeniyle bu tümcelerin tamamının tematik yapısı olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla tümcelerde 45 tema ve 45 rema bulunmaktadır. Tablo 3’te haber metinlerinden alınan bazı tümcelere ait tema ve rema örnekleri incelenmiştir.

Tümce Örnekleri	
Tema	Rema
Gaziantep’teki evinin önünde	çay içtiği esnada silahlı kavganın arasında kalarak kavgada rastgele ateşlenen mermilerin hedefi olan 2 çocuk annesi kadın vurularak hayatını kaybetti.
Olay,	önceki gün Ünye ilçesinde 6 katlı binanın 2’nci katında meydana geldi.
Öte yandan	Öznur Temiz’den alınan kan ve doku örnekleri ise incelenmek üzere Trabzon Adli Tıp Kurumu’na gönderildi.
Mustafa Çelen	konuşmak amacıyla eşini kiraladığı otomobille Şile’ye getirdi.

Tablo 3. Haber Metinlerindeki Tema ve Rema Örnekleri (www.hurriyet.com.tr)

Tablo 3’e göre ilk tümcede yerlik eklemi öbeği, tümcenin tema yapısını oluştururken, ikinci cümlede basit bir ad, tümce temasını meydana getirmiştir. Üçüncü tümcede söylem eklemleri olarak adlandırılan birleştirici eklemeye yer verilmiştir. “Öte yandan” eklemi, tümceyi bir önceki metne bağlayan bağlaçtır. Dördüncü tümcede tema, özel bir ad tarafından meydana gelmiştir. İkinci ve dördüncü tümcelerde temalar özne işlevi gören adlar olmaları nedeniyle belirtisiz temalardır. Birinci ve üçüncü tümcelerde ise temalar, belirteç ve ilgeç grubu gibi sözcüklerden oluşması nedeniyle belirtili temalardır. “Gaziantep’teki evinin önünde” yer belirten bir belirteç grubu olup, temanın beklenenden farklı olduğunu göstermektedir. Haber metinlerindeki tümcelerin çoğunluğunun belirtili temaları içerdiği, tümcelerin çok azının özel ad içeren temalara sahip olduğu gözlemlenmiştir.

<u>Gaziantep’teki evinin önünde</u> çay içtiği esnada silahlı kavganın arasında kalarak kavgada rastgele ateşlenen mermilerin hedefi olan 2 çocuk annesi kadın vurularak hayatını kaybetti.
Rastgele ateşlenen mermilerin hedefi olan 2 çocuk annesi kadın, <u>Gaziantep’teki evinin önünde</u> çay içtiği esnada silahlı kavganın arasında kalarak kavgada vurularak hayatını kaybetti.

Şekil 3. Haber Metinlerinde Türlerine Göre Farklı Tema Örnekleri (www.hurriyet.com.tr)

Şekil 3’e bakılarak bu tümcelerin farklı temalara sahip olduğu görülebilir. Altı çizili sözcükler bu tümcelerin temasıdır. İlk tümcede seçilen tema, yazar tarafından iletilen mesajı veya bilgiyi temsil eden “yer”dir. Bu ifade, yazarın okuyucuya burası hakkında bilgi vereceği

anlamına gelmektedir. Bu tümce yapısında Tümleç + Özne + Tümleç + Yüklem şeklinde bir kalıp türetmiştir. Ancak ikinci tümcedeki tema ise, “Rastgele ateşlenen mermilerin hedefi olan 2 çocuk annesi kadın”dan yani öznenen bahsedileceğini belirtmektedir. Burada okuyucuya anlatılacak olan odak noktası kadındır ve tümce yapısı Özne + Tümleç + Yüklem şeklindedir. Bu tümceler metinsel, kişilerarası ve konusal tema yapıları açısından incelendiğinde, ilk tümcede yer alan temanın süreç, ikinci tümcede yer alan temanın ise katılımcı ile başladığı görülmektedir. Haber metinlerinin birçoğunda, diğer çalışmalara benzer şekilde konusal temanın ağırlıklı olduğu gözlemlenmiştir (Akogbeto, 2010; Umiyati, 2019).

Kiplere Göre Temalardan Elde Edilen Bulgular

Kiplere göre temalar bildirme, buyrum ve soru kipindeki temalar olarak üçe ayrılmaktadır. Kadın cinayetlerine ilişkin haber metinlerinde kiplere göre yapılan incelemelerin sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Kip Türleri		Toplam
Bildirme	Belirtili tema	51
	Belirtisiz tema	39
Buyrum		-
Soru	Evet/Hayır tarzı	-
	Ne/Kim/Ne zaman/Nerede tarzı	-
Toplam		90

Tablo 4. Haber Metinlerinin Kiplere Göre Tematik Yapısı

Yapılan analiz sonucunda haber metinlerinde yer alan tümcelerdeki kipin neredeyse tamamının bildirme türünde olduğu belirlenmiştir. Tümcelerde buyrum kipi ve soru kipinde temaya rastlanmamıştır. Bildirme kipleri arasından teması özne ile oluşturulan belirtisiz temaların sayısı 39, özne yerine eklemler veya tümleçlerin kullanıldığı belirtili temaların sayısı 51 olarak bulunmuştur. Yapılan diğer araştırmalarda da bildirme kipinden oluşturulan temaların çoğunlukta olduğu görülmüştür (Umiyati, 2019). Bu çalışma ile karşılaştırıldığında, bazı siyasilerin söylemlerinin incelendiği araştırmalarda buyrum kipine biraz daha fazla yer verildiği gözlemlenmiştir (Chen, 2018).

Olay, akşam saatlerinde Sarayatık Mahallesi’nde üç katlı 3 katlı bir apartmanın ikinci katında meydana geldi.

İddiaya göre, bir süre önce pandemi nedeniyle cezaevinden izinli çıkan Fırat A., kaynanasının evine geldi.

Şekil 4. Haber Metinlerindeki Bildirme Kiplerinde Farklı Tema Örnekleri (www.hurriyet.com.tr)

Şekil 4’te yer alan tümcelerde altı çizili olan sözcükler öznedir. Birinci tümcedeki temada özne olduğu için belirtisiz tema, ikinci tümcedeki tema ilgeç olduğu için belirtili tema örnekleri yer almıştır.

Bilgi Birimine Göre Elde Edilen Bulgular

Metinlerde bilgi birimleri ile tematik yapı arasında bir ilişki mevcuttur. Bu kapsamda kadın cinayetlerine ilişkin haber metinlerinde yer alan bazı yeni ve verilmiş bilgi örnekleri Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tümce Örnekleri	
Verilmiş Bilgi	Yeni Bilgi
Ceza evinden izinli çıkan Fırat A.,	kaynanasını ve baldızını tabancayla öldürüp, 10 yaşındaki çocuğu da ağır yaraladı.
Burdur’da döner işletmeciliği yapan Nurcan Seçer,	eşi Serhan Seçer tarafından öldürüldü.
Kavga sırasında Ahmet Filiz,	Yusuf Kaçmaz’a tüfekle ateş etti.

Tablo 5. Haber Metinlerindeki Yeni ve Verilmiş Bilgi Örnekleri (www.hurriyet.com.tr)

Ercan’a (2018) göre genellikle tema verilmiş bilgide, rema ise yeni bilgide yer almaktadır. Tablo 6’da verilmiş bilgilerin temaları kapsadığı görülmektedir. Tablo 6’ya göre, birinci ve üçüncü tümcelerde verilmiş bilgi faile odaklanırken, ikinci cümlede kurban odaklanmaktadır. Tümcelerin yeni bilgi kısmında, daha önce metinde verilmeyen eylemlere ilişkin bilgiler sunulmaktadır. Örneğin üçüncü tümce incelendiğinde, haber metninde ilk olarak aralarında husumet bulunan aileler arasındaki tartışmanın kısa sürede kavgaya dönüştüğü belirtilmiş, daha sonraki tümcede kavga sırasında failin kurbanı ateş ettiği ifade edilmiştir. Diğer bir ifadeyle tümce içerisinde bilinen bilginin fail olduğu, bilinmeyen bilginin ise kurban olduğu ortaya çıkmaktadır. Tümceler arasında ise kavganın önceki tümceden dolayı bilinen bir bilgi olduğu, ateş edilmesinin ise yeni bir bilgi olduğu söylenebilir.

Bağlaışıklığa Göre Elde Edilen Bulgular

Haber metinlerinde bağlaışıklık kullanımına yönelik bulgular gönderim, eksiltme ve değiştirim, birleştirme ve sözcüksel bağlaışıklık boyutlarında incelenmiştir. Haber metinleri arasında yer alan “Eşi, Ceylan Kılıç’ın intihar ettiğini öne sürdü, ailesi ise öldürüldüğünü iddia etti.” tümcesi bir artgönderim örneğidir. Tümcenin ikinci kısmındaki gizli nesneye bir artgönderim yapılmıştır. Tümcenin ilk kısmında kadının adına yer verilirken, ikinci kısımda “onun” öldürüldüğü iddia edilmiştir. Eşi ve kadının ailesinin iddiaları iki karşıt durumu belirttiği için artgönderimsel ögenin yeni bilgi değeri taşıdığı ortaya çıkmaktadır. Haber

metinlerindeki tümcelerın birçoğu, kendisinden önceki cümlelerin öznelerini içerdii için bağlaşıklığa ilişkin bulguların çok az sayıda olduğu ortaya çıkmıştır.

“Öte yandan Öznur Temiz’den alınan kan ve doku örnekleri ise incelenmek üzere Trabzon Adli Tıp Kurumu’na gönderildi” tümcesi, uzamsal bağlaşıklık içermesi nedeniyle birleştirme bağlaşıklığının geliştirme türünü meydana getirmektedir. Bir önceki tümcede “Olaylar arasında bağlantı olduğu şüphesiyle soruşturmayı sürdüren polis, eve girip çıktığı belirlenen şüpheliyi arıyor” denilerek sonraki metne ulaşmada temel nitelikte olmasa da söylemdeki diğer bileşenlerin varlığının ön kabulüne dayanan anlamla iletmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

ESÇ’de toplumsal cinsiyet konularına ilişkin çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Çoğu araştırma, söylemin cinsiyet ayrımcılığını nasıl desteklediğini veya yarattığını bir şekilde belirlemeye çalışmıştır. Toplumsal cinsiyet söylemleri, sözlü olduğu kadar görsel medyada da önemlidir. Medya metinlerindeki söylemlerin eleştirel analizi, diğer herhangi bir metinsel tanımlamadan farklı değildir. Dizgeci İşlevsel Dilbilgisinde dil ve toplum arasındaki ilişkinin tespiti, uzun yıllar boyunca çalışılan konular arasındadır. Dilin formu, yazarların veya konuşucuların niyetini ortaya koyan görüş, tutum ve duruşunu yansıtmaktadır. Konuşma veya metinler, insanların zihinlerini etkilemekte ve ideolojilerini değiştirerek olguları yeniden üretebilmektedir. Bu çalışma, Hürriyet Gazetesinde kadın cinayetlerine ilişkin haber metinlerindeki ideolojinin veya düşüncenin nasıl ifade edildiğini ve anlamı aktarmak için ne tür dilbilgisi yapısının kullanıldığını belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda, ESÇ aracılığıyla haber metinlerinin bilişsel, söylemsel ve toplumsal bileşenleri açıklanmış, metinsel üst işlev analizi ile cümle yapıları tematik olarak incelenmiştir.

Çalışmada eleştirel söylem analizi ile haber metinlerinde birçok yan anlamların olduğu, haber diline cinsiyetçi rollerin yansıdığı, şiddetin haberleştirilme biçimi ve gerekçelendirilmesinin kadınların aleyhinde aktarıldığı belirlenmiştir. Söylemsel açıdan bazı başlık seçimlerinde cinayet mağdurunun sorumlu olabileceği algısı ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca kullanılan dilde olaylara ve faile yönelik kınayıcı bir ifade neredeyse hiç kullanılmamış, mağdura yönelik empati de çok az yapılmıştır. Bilişsel olarak toplumun kadın cinayetlerine bakışında kadınların genç, bekâr veya boşanmış gibi statülerde olmasının etkili olduğu tespit edilmiştir. Toplumsal açıdan kadının sosyal alanda annelik rolüne odaklanıldığı görülmüştür. Sonuç olarak kadın cinayetleri haberlerinde şiddet unsurlarının normalleştirildiği kanısına varılmıştır.

Metodolojik yaklaşımlarla ilgili olarak gelecek çalışmalar için araştırmacılara söylem çözümlemesinden farklı bir yöntem üzerinde çalışılması önerilmektedir. Bu kapsamda, Van Dijk'in Sosyo-Bilişsel Söylem Analizine alternatif olarak Fairclough'un Diyalektik-İlişkisel Yaklaşımı, Wodak'ın Söylem-Tarihsel Yaklaşımı ve etnografik-semiyotik temelli Scollon'un Aracılı Söylem Analizi kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- Akdal, T. (2020). Kadın ve Yeni Medya: Haber Sitelerine Yönelik Toplumsal Cinsiyet İncelemesi. *Turkish Studies*. Cilt: 15 Sayı: 5, 2157-2174.
- Akogbeto, P. (2010). The Ideational Dimension of Wole Soyinka's *Idanre*: A Poetry Perspective. *Particip'Action*. Sayı: 2, 123-142.
- Akogbeto, P.C. - Koukposi, A.O. (2015). Gender Issues in the *Lion and the Jewel* by Wole Soyinka: A Linguistics-Oriented Analysis from a Systemic Functional Grammar and Critical Discourse Analysis Perspective. *Communication and Linguistics Studies*. Cilt: 1 Sayı: 2, 26-34.
- Arunsirot, S. (2013). An Analysis of Textual Metafunction in Thai EFL Students' Writing. *Novitas-ROYAL (Research on Youth and Language)*. Cilt: 7 Sayı: 2, 160-174.
- Avcı, F. - Güdekli, İ.A. (2018). Toplumsal Cinsiyet ve Medya İlişkisi: Yazılı Basında Kadına Şiddet ve Kadın Cinayetleri Haberleri Üzerine Bir Analiz. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Cilt: 4 Sayı: 2, 475-506.
- Bloor, M. - Bloor, T. (2007). *The Practice of Critical Discourse Analysis: An Introduction*. London: Hodder Arnold.
- Bloor, T. - Bloor, M. (1998). *The Functional Analysis of English: A Hallidayan Approach*. The Modern Language Journal. New York: Oxford University Press.
- Büyükkantarcioglu, N. (2006). *Söylemden İdeolojiye: Eleştirel Söylem Çözümlemesi*. Dilbilim: Temel Kavramlar, Sorunlar, Tartışmalar. Yay. Haz. A. Kocaman. Ankara: Dil Derneği Yayınları.
- Chen, W. (2018). A Critical Discourse Analysis of Donald Trump's Inaugural Speech from the Perspective of Systemic Functional Grammar. *Theory and Practice in Language Studies*. Cilt: 8 Sayı: 8, 966-972.
- Cohen, J. L. (2010). Teachers in the News: a Critical Analysis of One US Newspaper's Discourse on Education, 2006-2007. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*. Cilt: 31 Sayı: 1, 105-119.
- Çoban, B. (2020). Söylem, İdeoloji ve Eylem: İktidar ve Muhalefet Arasındaki Mücadeleyi Çözümleme Denemesi, Hazırlayanlar: Barış Çoban ve Zeynep Özarlan, *Söylem ve İdeoloji* (199-234), Genişletilmiş 3. Baskı. İstanbul: Su Yayınları.
- Doyuran, L. (2018). Medyatik Bir Çalışma Alanı Olarak Eleştirel Söylem Çözümlemesi (Televizyon Dizileri Örneğinde). *Erciyes İletişim Dergisi*. Cilt: 5 Sayı: 4, 301-323.
- Ercan, G. S. - Danış P. (2019). Söylem, Söylem Çözümlemesi ve Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Tanımları ve Kapsamları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. Cilt: 6 Sayı: 2, 527-552.

- Ercan, G.S. (2018). Dizgeci İşlevsel Dilbilgisi. Dilbilgisi Kuramları: İki Düzlem Beş Kuram. Ed. Ö. Can. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Fairclough, N. (1992). Discourse and Social Change. Cambridge: Polity Press.
- Gül, S.S. - Altındal, Y. (2015). Medyada Kadın Cinayeti Haberlerindeki Cinsiyetçi İzler: Radikal Gazetesi. Akdeniz İletişim Dergisi. Sayı: 24, 168-188.
- Güneş, G. - Yıldırım, B. (2019). Cinsiyet Temelli Bir Savaş: Kadın Cinayetlerinin Medyada Temsili Üzerine Bir Değerlendirme. Toplum ve Sosyal Hizmet. Cilt: 30 Sayı: 3, 936-964.
- Güngör, D. (2012). Femicide in Turkey: A Descriptive and Critical Study Based On News Texts of Femicide Incidents in 2009. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Middle East Technical University The Graduate School of Social Sciences.
- Halliday, M. A. - Matthiessen, C. M. I. (2004). An Introduction to Functional Grammar. 3. Baskı. New York: Oxford University Press Inc.
- Halliday, M.A.K. (1985). An Introduction to Functional Grammar. London: Edward Arnold.
- Hürriyet Gazetesi. (12 Nisan 2022). Öznur Temiz'in şüpheli ölümünü otopsi aydınlatacak. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/oznur-temizin-supheli-olumunu-otopsi-aydinlatacak-42042043>
- Hürriyet Gazetesi. (13 Nisan 2022). Kayınpeder ile Gelini Hayatını Kaybetmişti! Silahlı Kavganın Nedeni Arazi Anlaşmazlığı Çıktı. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/kayinpeder-ile-gelini-hayatini-kaybetmisti-silahlı-kavganın-nedeni-arazi-anlaşmazlığı-cikti-42042770>
- Hürriyet Gazetesi. (18 Nisan 2022). Silahlı Kavganın Arasında Kalan Kadın Hayatını Kaybetti. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/silahlı-kavganın-arasında-kalan-kadın-hayatini-kaybetti-42045649>
- Hürriyet Gazetesi. (4 Nisan 2022). Cezaevinden İzinli Çıktı, Kaynanası ve Baldızını Öldürüp Bir Çocuğu Ağır Yaraladı. <https://www.hurriyet.com.tr/video/cezaevinden-izinli-cikti-kaynanasi-ve-baldizini-oldurup-bir-cocugu-agır-yaraladı-42036547>
- Hürriyet Gazetesi. (7 Nisan 2022). Şanlıurfa'da Kan Donduran Kadın Cinayeti! Elleri Arkadan Bağlı, Boğazı Kesilmiş Hâlde Bulundu. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/sanlıurfada-kan-donduran-kadın-cinayeti-elleri-arkadan-bağlı-bogazi-kesilmiş-hâlde-bulundu-42038898>
- Hürriyet Gazetesi. (8 Nisan 2022). Eşini Bıçaklayarak Öldürdü. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/esini-bicaklayarak-oldurdu-42038991>
- Hürriyet Gazetesi. (9 Nisan 2022). 3 Çocuk Annesi Ceylan Kılıç'ın Sır Ölümü! Kocası Tutuklandı. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/3-cocuk-annesi-ceylan-kilicin-sir-olumu-kocasi-tutuklandı-42040021>
- Hürriyet Gazetesi. (9 Nisan 2022). Burdur'da Kadın Cinayeti: Nurcan Seçer eşi Sercan Seçer tarafından öldürüldü. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/burdurda-kadın-cinayeti-nurcan-secer-esi-serhan-secer- tarafından-olduruldu-42039935>
- Jäger, S. - Maier, F. (2009). Theoretical and Methodological Aspects of Foucauldian Critical Discourse Analysis and Dispositive Analysis. Methods of Critical Discourse Analysis. Eds. R. Wodak – M. Meyer. London: Sage.
- Karaçay, E. (2018). Yeni Medya Ortamında Kadına Yönelik Haberlerde Nefret Söylemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Moscovici, S. (2000). *Social Representations*. Cambridge: Polity Press.
- Radford, J. - Russell, D. (1994). *Femicide: The Politics of Woman Killing*. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*. Cilt: 27 Sayı: 2, 210-211.
- Rajab Dorri, E. (2020). *Textual Metafunction and Translation: A Systemic Functional Linguistic Perspective*. *Applied Linguistics Research Journal*. Cilt: 4 Sayı: 4, 30-40.
- Richardson, J.E. (2007). *Analysing Newspapers. An Approach from Critical Discourse Analysis*. China: Masarykova Univezita.
- Sriwimon, L. - Zilli, P.J. (2017). *Applying Critical Discourse Analysis As A Conceptual Framework For Investigating Gender Stereotypes in Political Media Discourse*. *Kasetsart Journal of Social Sciences*. Cilt: 38 Sayı: 2, 136-142.
- Şahin, Z.B. - Birincioğlu, Y.D. (2020). *Toplumsal Cinsiyet ve Medya: Şule Çet'in Şüpheli Ölümü Üzerine Haberlerin Eleştirel Söylem Analizi*. *Erciyes İletişim Dergisi*. Cilt: 7 Sayı: 1, 189-216.
- Tenorio, E.H. (2011). *Critical Discourse Analysis, An overview*. *Nordic Journal of English Studies*, 10(1), 183-210.
- Toruk, İ. - Güran, S. - Sine, R. (2013). *Boş Zaman Aktivitelerinin Toplumsal Cinsiyet Ekseninde Medyada Temsili*. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. Sayı: 33, 301-324.
- Umiyati, M. (2019). *Textual Metafunction in Donald Trump's Speech "Recognizing Jerusalem as Israel's Capital"*. *International Journal of Systemic Functional Linguistics*. Cilt: 2 Sayı: 2, 55-60.
- Van Dijk, T.A. (1997). *The Study of Discourse. Discourse as Structure and Process*. Ed. T. A. Van Dijk. London: Sage Publications.
- Van Dijk, T.A. (1998). *Opinions and Ideologies in the Press. Approaches to Media Discourse*. Eds. A. Bell - P. Garrett. Oxford: Blackwell.
- Van Dijk, T.A. (2008). *Discourse and Context: A Sociocognitive Approach*. UK: Cambridge University Press.
- Van Dijk, T.A. (2005). *Contextual Knowledge Management in Discourse Production: A CDA Perspective. A New Agenda in (Critical) Discourse Analysis*. Eds. R. Wodak – P. Chilton. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.
- Van Dijk, T.A. (2015). *Critical Discourse Studies: A Sociocognitive Approach. Methods of Critical Discourse Analysis*. Eds. R. Wodak – M. Meyer. London: Sage.
- Van Dijk, T.A. (2020). *Söylem ve İdeoloji: Çokalanlı Bir Yaklaşım. Söylem ve İdeoloji. Genişletilmiş 3. Baskı. Haz.: B. Çoban – Z. Özarslan. İstanbul: Su Yayınları*.
- Wodak, R. - Meyer, M. (2009). *Critical Discourse Analysis: History, Agenda, Theory and Methodology. Methods of Critical Discourse Analysis*. Eds. R. Wodak – M. Meyer. London: Sage.
- Wodak, R. (2002). *Aspects of Critical Discourse Analysis. Zeitschrift für Angewandte Linguistik*. Sayı: 36, 5-31.
- Yağcıoğlu, S. (2002). *Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım. 1990 Sonrası Laik-Antilaik Çatışmasında Farklı Söylemler: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım*. Ed. S. Yağcıoğlu. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.

Yaylacı, A.F. - Beldağ, A. (2018). Değerler Eğitimi ve Güncel Tartışmalar: Gazete Haberlerine İlişkin Bir Eleştirel Söylem Analizi. Sakarya University Journal of Education. Cilt: 8 Sayı: 1, 139-155.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The significance of context in the use of language and the formation of meaning is understood through discourse. In general, discourse is a social practice brought about by the use of written and spoken language. Discourse is widely used in social theory and analysis to refer to different ways of structuring knowledge and social practice. To understand a text or speech in context is to understand the discourse. Therefore, discourse analysis is needed for methods to decode contexts, the relationship between contexts, texts and speeches to explain how language is used.

Gender debates are one of the most commonly used topic in mainstream and especially social media news. Gender has gone beyond learning to behave as a woman or a man. In many actions performed in daily life, gender is socially reproduced and reconstructed. It is well known that violence against women and femicides are frequently reported in the written and visual media, and violence in society is highlighted. Several discourse analysis was examined gender related issues in the relevant literature.

Methods

Critical discourse analysis was conducted based on the socio-cognitive approach defined by Van Dijk (2015). In the context of the discourse-cognition-society triangle, the news is addressed by the dimensions of discursive and semiotic structures, cognitive structures, and social structures. Critical discourse analysis found its most prominent tools regarding methodology in linguistic relations within systematic functional grammar to examine the relations between discourse and ideology. For this reason, it is aimed to reveal the relationship between gender discourse and ideology and to show that dominant social structures determine the discursive interaction and legitimize it through texts.

In this research, the textual meta-function analysis for systematic functional grammar methodology used in critical discourse analysis for news texts was carried out. According to this methodology, the structural component consists of thematic structure and information structure. The cohesion component, on the other hand, consists of lexical cohesion patterns of

reference, substitution and ellipsis. In thematic patterns, sentences are divided into two as indicative mood and imperative mood. There are two types of declarative modes in themselves, namely declarative and interrogative according to the thematic structure. Therefore, in the news texts about femicides, 1) the thematic structure including the themes and the rhemes, 2) the themes in declarative and imperative modes, 3) the unit of information (given information and new information) and 4) the cohesion were examined.

Findings and Argument

Findings of critical discourse analysis on compatibility between the news headlines and their content showed that most of the headlines are missing information by not giving the person, place and time information. In only one news, it was considered that the headline directly reflected the content. It was determined that the names of the individuals are not included in certain news, and only “femicide” is generalized, and a few news used editing by focusing on the actions instead of names and individuals. In the news texts, storytelling and dramatization were avoided by using simple sentence structures. Since the news language is simple and understandable and has the purpose of informing the reader, editing has often been avoided. Only one photo of the perpetrator was included in the news texts, while the others included photos of women and the crime scene. Another findings that draws attention in news texts is the use of active sentences. Sentences with active constructive verbs emphasized the social dimension of violence by creating a perception that the subject is influential for reader. Since none of the sentences in the news texts are small one-word sentences, it was revealed that all of these sentences have thematic structure. It was observed that the majority of these sentences involve specific themes, and a few of them have themes with proper names. Moreover, it was determined that almost all of the moods in the texts are declarative. Imperative and interrogative moods was not found in the texts. Finally, since many of the sentences in the news texts involve the subjects of the previous sentence, it is found that there are few cohesion findings.

Conclusion and Recommendations

It was concluded that there are many connotations in the news texts, gender roles are reflected in the language of the news, the way of reporting and justification of violence is conveyed against women. In terms of discursive approach, a perception where the victim may be responsible was revealed in some headlines. From the point of cognitive component, it was determined that the status of women as young, single or divorced is effective in the society’s view of femicide. Moreover, it was observed that news focus on motherhood role of women

in the social domain. As a result, the elements of violence are seemed to be normalized in the news of femicides. For future studies on methodological approaches, it is recommended that researchers should use alternative methods such as Fairclough's Dialectical-Relational Approach, Wodak's Discourse-Historical Approach or Scollon's Mediated Discourse Analysis based on ethnographic-semiotics.